

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Н.В. Сментина
“ ____ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«Дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку
(на прикладі ринку кави України)»**

Виконавець:
студентка 65 групи
факультету економіки та управління підприємництвом

Спіндовська Ганна Борисівна _____

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Янковий Володимир Олександрович _____

ОДЕСА – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ	6
1.1. Сутність та особливості дослідження кон'юнктури ринку	6
1.2. Методичні підходи щодо аналізу ринкової кон'юнктури	14
1.3. Методи прогнозування основних показників кон'юнктури ринку	20
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ КАВИ	28
2.1. Специфічні ознаки ринку кави	28
2.2. Поточна кон'юнктура ринку кави України	34
2.3. Місце України на міжнародному ринку кави	44
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ КАВИ	
УКРАЇНИ	52
3.1. Ключові проблеми ринку кави України	52
3.2. Прогнозування основних показників кон'юнктури ринку кави	61
ВИСНОВКИ	72
Список використаних джерел.....	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дослідження кон'юнктури товарного ринку є важливим етапом в ухваленні управлінських рішень, оскільки результати таких досліджень дають змогу знизити ризики під час проектування управлінських рішень (вихід на нові ринки, пошук нових можливостей, обґрунтування диверсифікації бізнесу тощо). Уміння й навички проведення кон'юнктурних досліджень є вектором успішного функціонування фірми у зовнішньому середовищі.

Український ринок кави перспективний і має досить великий потенціал. Жоден безалкогольний напій у світі не користується такою популярністю, як кава. Це один з найбільш стабільних продуктів серед товарів повсякденного попиту. Однак ринок кави характеризується слабкою сезонністю: спостерігається щорічне тимчасове зниження продажів в літні місяці – на 2-4% в натуральному вираженні – з відновленням у вересні. Як і для всіх ринків гарячих напоїв, найвищий сезон для ринку кави припадає на зимовий період. В цей час його продаж збільшуються майже на третину.

Все більше українців не уявляють ранок без чашки кавового напою. Та й протягом дня кава багатьом дозволяє підбадьоритися і зняти напругу. Хоча українці все ще віддають перевагу розчинній каві, попит на зернову зростає дуже динамічно. Його темп найвищий в Європі. І це не дивно, так як рівень споживання натуральної кави на одного жителя у нас в рази нижчий за європейські показники.

Криза, що почалася в 2014 році, не сильно загальмувала зростання споживання кави, вона більше сприяла зміщенню переваг покупців в сторону більш дешевих торгових марок. З початком деякого відновлення купівельної спроможності населення підвищився і попит на даний напій в середній і високій цінових категоріях.

Аналізу кон'юнктури ринку присвячено багато робіт таких науковців як Герболка Н.Л., Горин М. Ф., Іванова Л.О., Касьяненко, В. О., Левшин Ф.М., Карпов В.А, Кучеренко В.Р., Янковий В.О. та інших.

Метою дослідження є аналіз стану кон'юнктури ринку кави України, виявлення перспектив його розвитку та прогнозування ринкової кон'юнктури.

Відповідно до мети дослідження поставлено наступні **завдання**:

- визначити сутність та особливості дослідження кон'юнктури ринку;
- дослідити методичні підходи щодо аналізу ринкової кон'юнктури;
- з'ясувати методи прогнозування основних показників кон'юнктури ринку;
- описати специфічні ознаки ринку кави;
- дослідити поточну кон'юнктуру ринку кави України;
- проаналізувати місце України на міжнародному ринку кави;
- виявити ключові проблеми ринку кави України;
- розробити прогноз основних показників кон'юнктури ринку кави.

Об'єктом дослідження є процеси, що відбуваються на ринку кави України, його стан та перспективи розвитку.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти кон'юнктурних досліджень.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі на здобуття освітнього ступеня магістра було використано наступні методи:

- порівняльний метод – отримання нової інформації не тільки про властивості порівнюваних явищ, а й про їх прямих і непрямих взаємозв'язках, про загальну тенденцію їх функціонування та розвитку;
- розрахунково-аналітичний та структурно-динамічний методи – при визначенні проблем, тенденцій та перспектив розвитку ринку, що досліджується;

– табличний (графічний) – для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували: нормативно-правові акти та законодавство України, наукові видання, маркетингові дослідження, офіційні статистичні дані, матеріали конференцій та інші Інтернет-ресурси, присвячені проблемам та особливостям функціонування ринку кави.

Публікації. За результатами здійсненого дослідження опубліковано статтю «Аналіз зовнішньоекономічної активності на ринку кави України» у студентському збірнику ФЕУП ОНЕУ.

ВИСНОВКИ

1. Кон'юнктура є надзвичайно різноманітною і потребує постійного вивчення та дослідження. Це можна пояснити тим, що постійні дослідження дають можливість повно та всебічно враховувати вплив різноманітних факторів й передбачати показники для забезпечення ефективного розвитку в умовах ринкової економіки. Кон'юнктурні дослідження – це безперервний збір, аналіз та оброблення інформації про стан економіки, товарного ринку, аналіз й виявлення особливостей та тенденцій їх розвитку, прогнозування основних параметрів та розроблення можливих альтернатив для прийняття рішень.

2. Основними методами загальносистемного аналізу економічної кон'юнктури є: порівняння; візуально-графічні методи; балансовий; формально-логічний метод.

3. Прогнозування розвитку ринку – процес науково обґрунтованого передбачення зміни параметрів ринку в майбутньому в результаті вивчення причинно-наслідкових зв'язків, тенденції та закономірності.

4. Кава – напій, що виготовляється зі смаженого насіння плодів – «бобів» кавового дерева. Кава найбільше цінується через виражену збудорливу дію, завдяки вмісту алкалоїдів кофеїну та теоброміну. Кава культивується з давніх часів і займає важливе місце в кулінарних традиціях багатьох культур світу. Кращі сорти кави – це арабіка або чисті суміші арабіки вищого сорту. Робусту включають в суміші, в основному з однією метою – це значно знижує витрати на виробництво. Проте низькоякісна арабіка, як правило, має дуже схожий смак (і властивості) в порівнянні з робустою. Свого роду еталоном є сорт Colombian Milds, якій вирощується в Колумбії, Кенії, Танзанії. Від його ціни вираховується вартість всіх інших сортів.

5. Вітчизняний ринок кави, кавових напоїв та сумішей становить лише 45 тисяч тонн на рік, а обсяг натуральної кави сягає майже 2000 тонн / рік. В

основному це – ввезені сирі кавові зерна, які проходять обробку в Україні. Експорт кави хоч і присутній, але дуже маленький і виробляється трейдерам Молдови, Грузії, Литви, Білорусі та Вірменії. Ринок кави України є досить концентрованим. На ньому представлено багато гравців, які складають гідну конкуренцію один одному. Основними гравцями на ринку кави в Україні є: ТОВ «Nestle-Україна», «Дніпропетровський харчокомбінат (разом з «УкрКофе»)), ТОВ «Крафт-Фудз Україна», ТОВ «Страус-Групп», ВАТ «Галка Лтд», «Віденська марка», «Одесахарчкомбінат». ТОВ «Крафт-Фудз» і «Nestle-Україна» задовольняють ринок українського кави поставками з-за кордону. Понад 73% споживачів купують каву в традиційних місцях – це, перш за все, супермаркети, а також продуктові магазини, ринки. Доля покупки в гіпермаркетах становить 13%, спеціалізованих магазинах і відділах чаю і кави - 12%, ларьки і намети на вулиці - 1 %, інші точки продажу - 1%.

6. За останні 5 років імпорт кави нарощує оберти. Якщо в 2014 році було поставлено 24 262 тони виробів з кави, вже в 2018 році цифра досягла 39 794 тонни за рік. Невелике падіння за п'ять років (в період з 2014 по 2018 рр.) Було відзначено лише одного разу в 2015 році, коли було ввезено 23 628 тонн, в порівнянні з 2014 роком. Згідно з даними Державної фіскальної служби України, в 2018 році імпорт кави, кавової шкаралупи і кавових виробів зріс на 20,40% в грошовому еквіваленті і на 20% в кількості в порівнянні з 2017 роком. Зростання імпорту продукту у вартісних показниках тільки на 19.4% пояснюється тим, що відбулось падіння ціни на продукт майже на 27.1%. При цьому експорт кави в минулому році зріс на 68% в грошовому виразі в порівнянні з 2017 роком і на 53% в кількості. Україна кавові зерна не вирощує, але завдяки нульовому миту на зелене зерно, компанії стали обсмажувати каву всередині країни.

7. Ринок кави схильний до впливу великої кількості чинників, що викликають широкий спектр проблем. Згідно статистики споживання кави в світі випереджає її виробництво щороку на 360 тис. тонн. Зараз це всього лише 5%. Проте вже до 2021 р. дефіцит складатиме одну третину від

загального споживання у зв'язку із зростанням споживання на 27% [12]. Ціна на якісні зерна зросла за останні 14 років на 400%. Основні проблеми ринку кави України: нелегальна торгівля кавою; на кавовій біржі спостерігається рекордно низька ціна; зростаюча конкуренція з боку інших культур, наприклад, какао, ціна на який зростає; поступове погіршення якості і смакових характеристик кави.

8. Було побудовано прогнози основних показників кон'юнктури ринку кави на 2020 рік. Отримані значення надають інформацію, що у 2020 році рівень імпорту в натуральному вираженні складе 45028,9 тон, а в грошовому вираженні 134,24 млн дол.; рівень експорту в натуральному вираженні складе 307,7 тон, а в грошовому вираженні 2,1107 млн дол. Розрахунок точкового прогнозу обсягу споживання продукції на базі тренду лінійного типу показав, що цей показник у 2020 році буде складати 109,5777 тис т, при чому обрана лінія тренду достатньо точно описує варіацію емпіричних даних (коефіцієнт детермінації складає 98,9%). Прогнозне значення обсягу споживання кави на 2020 р., отримане за допомогою побудови кореляційно-регресійної моделі, на 2020 рік складає 106,395 тис т. Тобто побудовані прогнози показують дуже близькі та однонаправлені результати, що свідчить про їх достатню точність та адекватність.

Список використаних джерел

1. Бутенко А.І. Кон'юнктурний аналіз товарного ринку / А.І. Бутенко, В.Р. Кучеренко, Є.В. Рак. – Одеса:Автограф, 1999. – 154 с.
2. Виробництво та реалізація окремих видів промислової продукції за переліком продукції ЄС для статистики виробництва (PRODCOM) [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Галушко О. С. Тенденції розвитку ринку кави та особливості трансформації у системі цінностей його учасників // Актуальні проблеми економіки. – 2019. – № 1. – С. 15-21.
4. Герболка Н.Л. Вивчення кон'юнктури вітчизняного ринку / Н.Л. Герболка, О.Л. Гром // Фармац. журн. – 2005. – № 4. – С. 87-92.
5. Говорушко Т.А., Сілакова Г.В. Формування джерел фінансування інвестиційної діяльності на підприємствах в умовах глобалізації економіки: монографія / Т.А. Говорушко, Г.В. Сілакова. – К.: Логос, 2013. – 208 с.
6. Горин М. Ф. З історії кон'юнктурних економічних досліджень в Україні (20-ті роки ХХ ст.) / М.Ф. Горин, В.І. Гринчуцький // Історія народ. госп-ва та екон. думки України. - 1998. - Вип. 30. - С. 181-187.
7. Державна фіскальна служба України сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/f11>
8. Діагностика сектору кави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bizpro.org.ua.
9. Дослідження і прогнозування економічної кон'юнктури. Конспект лекцій для студентів спеціальності 8.050110 «Прикладна статистика» денної форми навчання / І. А. Сєрова, Т. С. Мирна. – Харків: ХНЕУ, 2008. – 92 с.
10. Іванова Л.О. Показники ринкової кон'юнктури / Л.О. Іванова. – Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2004. – 19 с.
11. Карпов В.А. Конъюнктурные исследования потенциала рынка // Инвестирование экономики Украины в условиях рынка / В.А. Карпов. –

Одеса: Інститут проблем ринку й економіко-екологічних досліджень НАН України, 1998. – 320 с.

12. Карпов В.А. Маркетинг: прогнозування кон'юнктури ринку: Навч. Посіб./ В.А. Карпов, В.Р. Кучеренко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003 - 284 с.

13. Касьяненко, В. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів. Конспект лекцій: навч. посібник / В. О. Касьяненко, Л. В. Старченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 185 с.

14. Коваленко О. Ю. Методичні основи прогнозування фінансового стану підприємства // Ученые записки Таврического національного университета имени В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». Том 24 (63). – 2011. – С. 35 -39.

15. Ковальов О. М. Стан та перспективи експорту кави України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63408.

16. Кава. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konditerra.ru>.

17. Ринок кави України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrkonditer.kiev.ua>.

18. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения: Избранные труды / Н. Д. Кондратьев. — М. : Экономика, 2002. - 767 с.

19. Конспект лекцій з курсу «Кон'юнктура товарних ринків» для студентів спеціальності 6.030507 «Маркетинг» / Укл.: В.В. Кузяк, Ю.Я. Добуш. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – 200 с.

20. Крисанов Д.Ф. Якість і безпечність харчової продукції // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 103-119. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/uj-rn/econprog_2010_3_11

21. Кроніковський Д.О. Оптимізація розподілу ресурсів згідно системи контролінгу // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 123-129. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_1_21

22. Кроніковський Д.О. Тенденції ринку кави України // Ефективна економіка. – 2018. – № 10. – С. 25-32.
23. Кучеренко В.Р. Основи економічної кон'юнктури / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов. – К.: ЦНЛ, 2004. – 222 с.
24. Кучеренко В.Р. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів і послуг. Монографія / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, А.В. Андрейченко та ін. – Одеса, Атлант, 2010 – 161с.
25. Левшин М. Ф., Пономарёв В. В. Кон'юнктура світових товарних ринків – М, 2000 – 76с.
26. Левшин Ф.М. Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. Монография / Ф.М. Левшин. - М. : Междунар. отношения, 1993. - 260 с.
27. Мартиновський В.С. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку кави України // Економіка харчової промисловості. – 2016. – № 2. – С. 43-45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2014_2_12
28. Об'єднання виробників харчової галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrkondprom.com.ua/pokazniki_roboty_za_sichen_jovten_2012/
29. Обзор рынка кофе Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://proconsulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1. html/](http://proconsulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1.html/)
30. Огляд ринку кави України / Рюрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua>
31. Орехов А. М. Методы экономических исследований / Учебное пособие для вузов. Учебники РУДН. Инфра-М, 2009. – 360 с.
32. Офіційний сайт агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>
33. Офіційний сайт асоціації кави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.candyindustry.com>.
34. Офіційний сайт державної підтримки українського експорту. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua>

35. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
36. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usda.gov/wps/portal-/usda/usdahome>
37. Офіційний сайт статистики торгівлі для розвитку міжнародного бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trademap.org/>
38. Перспективы развития пищевой отрасли в Украине [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/analytical-articles/12579/>
39. Проблеми кон'юктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні. Наукове видання / під науковим керівництвом і ред. д.е.н., проф. Кучеренка В.Р. – Одеса: «Атлант», 2010. – 164 с.
40. Проблеми кон'юктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні. Монографія / Під науковим керівництвом д.е.н., професора Ковальова А.І./ - Одеса: Атлант, 2010. – 266с.
41. Репке В. Конъюнктура / В. Репке. - М.: Финансовое вид-во НКФ СРСР, 1927 - 160 с.
42. Сарай, Н. І. Проблеми прогнозування фінансово-економічних показників в ході проведення фінансової діагностики підприємства // Інноваційна економіка. – 2011. – С. 131-135.
43. Стрельникова, Д. Сегментация украинского рынка кофе// Економіка та держава. – 2015. – № 3. – С. 69 – 71.
44. Топ-100 кави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.candy-industry.com/2017-global-top-100>
45. Тюха, І. В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку кави // Ефективна економіка. – 2016. – №5. – С. 53-58.
46. Усик С. П. Маркетингові комунікації на ринку кави // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2017. – № 3. – 158–165.

47. Хелферт, Э. Техника фінансового анализа / Э. Хелферт; пер. с англ. – М. : Аудит, 1996. – 663 с.
48. Хоменко І.Б. Особливості інвестиційної діяльності ТНК в Україні // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 1. – С. 71-77.
49. Шестак О.В. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку кави // Вісник НТУ «ХПІ». Серія «Актуальні проблеми розвитку українського суспільства». – 2016. – № 6 (980). – С. 132–137.
50. Шкурупій О.В., Гончаренко В.В., Артеменко І.А. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. / За ред. О.В. Шкурупій. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.